

ZBORNİK

SVEČENIKOV Sv. P. in ZAJEDNIC S. J.

Uredništvo :

Gorica, Riva Piazzutta št. 18

Izhaja :

1. dan vsakega meseca.

Pomanjkanje našega naraščanja

(Nekaj misli k pismom o evh. shodih.)

Pri nas je pomanjkanje duhovnikov že prav občutno, pa bo čimdalje občutnejše. Naša dežela je tako ustvarjena, da so raztreseni kraji, zato imamo na splošno bolj majhne duhovnije. Nekatere so same na sebi zelo lahke, rekel bi prelahke. Če pa dobiš k svoji lahki duhovniji oskrbovanje druge tudi lahke, imaš več truda in dela, nego z eno samo, ki bi imela dokaj več duš, kot jih imata obe mali duhovniji skupaj. In tako se sedaj pogosto dogaja. Kaj pa, če dobiš k svoji težki duhovniji oskrbovanje druge, morda lahke, morda tudi težke! Tudi tako se godi. Na ta način obloženi duhovniki se prehitro zdelajo, in pomanjkanje raste. Nekoliko bi bilo pomagano, ako bi nekatere duhovnije zaokrožili. Da bi kako duhovnijo opustili, ne kaže radi trme ljudstva. Pač pa bi trebalo oskrbovanje praznih duhovnij tako olajšati, da bi duhovniki mogli izdelavati. Mislim zlasti na binacijo in na šole. Naj pomanjkanje čuti tudi ljudstvo, ne samo duhovniki.

Treba skrbeti za naraščaj. Da bo ta skrb še težja, pomagajo razni novi dekreti. Ponovim iz zadnjega pisma, da bi novi položaj ljudstvu najlaže razložil na božni list. Priznam, da meni vse to ni dovolj jasno. Zato molčim, da se ne zaletim.

Pač pa opozorim na nekaj zelo važnega. Recimo, da bi imeli vse potrebne šole in zavode in dovolj sredstev za vzdrževanje predstojnikov, profesorjev, gojencev, da bi pa kandidatov ne bilo. Ali ima naša dežela zadostno število mladeničev, ki bi se mogli in hoteli posvetiti duhovskemu stanu? Ali jih bo imela znanprej? Če pogledam po naših družinah, se mi zdi, da je ozračje vedno bolj neprijazno duhovskim poklicem. Če pomislim na to, kako se sklepajo se-

danji zakoni, se pa kar zgrozim. Kaj, te neveste naj bodo matere duhovnikov?! In če bodo, kakšni pa bodo ti duhovniki!

Zato pravim: Ako hočemo duhovskega naraščaja, moramo poskrbeti za primerno ozračje v družinah. *Treba spokornega duha.* Brez tega bo vse drugo delo brez sadu.

Spokornega duha pa naj med nas zanes *spokorni tretji red sv. Frančiška*. Širimo ga torej!

Da ga bomo z uspehom širili med ljudstvom, pristopimo najprej sami. A ne samo pristopiti, ampak živeti se treba vanj.

Da se pa mi duhovniki vživimo v duha spokornega tretjega reda, potrebujemo *posebnih shodov za duhovnike*.

Ker jih potrebujemo, jih je treba zasnovati. Očetje I. reda nam bodo gotovo z veseljem šli na roko.

Tako se bomo navzeli mi duhovniki spokornega duha in ga zanesli v ljudstvo, s tem pa ustvarili gredice, kjer bodo vspevali duhovniški (in redovniški) poklici. Spokorni duh bo pa pomagal najti gmotnih sredstev. In dobili bomo apostolskih duhovnikov. O kako bo takrat lepo v naši deželi! Kako bo takrat vesel Jetnik v naših tabernakljih!

Te zadnje misli o naših evharističnih shodih je zapisal na vigilijo očaka sv. Frančiška Serafinskega

Tvoj sobrat.

Katehetski vestnik

Kaj bo z veronaukom v šoli?

Besedilo nove Gentile-jeve šolske reforme še ni točno znano. Po dosedanjih verodostojnih naznanilih bo veronauk obvezen le za tiste otroke, katerih stariši bodo to zahtevali. Veroučitelj ostane tisti, ki je dosedaj poučeval npravstvenost, to je torej laik. Ako pa učitelj krščanskega nauka noče sprejeti se imenuje poseben verouči-

telj. Ta nova postava ima tudi natančen načrt poduka. Listi, ki o tem razglabljajo imajo večkrat čisto nasprotna poročila. Zato je najbolje, da počakamo odlok.

Ako pa vzamemo to, kar sedaj približno vemo, moramo reči da je nova naredba nepopolna. Eno je gotovo, stare pokrajine naše države so prišle en korak naprej proti verski šoli; mi pa najbrž s to postavo ne pridobimo ničesar. Prvič se je bati, da nova postava predvideva samo doktrinarno in zgodovinsko razlaganje verskega nauka — brez ozira na praktično versko udejstvovanje in versko vzgojo. Drugič pa ni izključeno, da duhovniki izgubimo verski pouk, kateri bi potem prišel v roke laičnim učiteljskim močem. Pravijo sicer, da pri nas *ostane* duhovnik veroučitelj, kar bi bilo seveda z veseljem pozdraviti. Toda če pomislimo, da časopisje posebno zadnje čase, narinja duhovnikom pečat iredentizma, se je bati, da si vlada premisli. Čakajmo in molimo goreče, da do tega ne pride ter, da se vlada prepriča, da smo duhovniki sicer ljubitelji narodnega jezika in kulture, vendar pa tudi lojalni državljani.

Drugega v naših razmerah ne zmoremo!

Naše šole

Z letošnjim letom je vpeljana kot učni jezik v naše šole — italijanščina. Komentarjev k temu dejstvu, ste, sobratje, čitali zadosti. »Zbornik« vas opozarja le na sledeče: Slovenščina je danes v veljavi le v cerkvi, družini in društvih. Če hočemo biti Slomškovega duha moramo gojiti znanje materinega jezika med ljudstvom. Prihodnji rod pisane slovenske besede ne bo popolnoma razumel. Zato bomo morali liki naši stari dedje otvoriti v bližnji bodočnosti farne učilnice za slovenski jezik in krščanski nauk. Vsaka slovenska dobra knjiga je danes biser. Zato skrbimo za društvene knjižnice, če pa do teh nimamo dostopa skrbimo za ustanovitev lastne farne knjižnice.

Če hočeš, da bo otrok znal katekizem čitati in pisal pismo v slov. ortografiji, ter vsaj deloma ostal dedič naše kulture moraš to storiti!

Mali katekizem. Katehete opozarjamo, da je te dni zšel »Mali katekizem«. Založilo ga je K. T. D., tiskala pa »Zadružna tiskarna«. Broširan stane L 1.20.

Iz Zbora

Našim uradom

Stanovsko uradovanje raztegnjeno na nove pokrajine. Državni uradni list »Gazzetta ufficiale« z dne 4. okt. priobčuje kr. odlok z dne 24. septembra 1923., št. 2013, kateri odreja, da se imajo 1. januarja 1924. raztegniti na nove pokrajine zakonite določbe o stanovskem civilnem uradovanju (stato civile). — Prip. ur.: To uradovanje obsega po italijanskem civilnem zakoniku uradovanje tičoč se rojstva, poroke, smrti in državljanstva ter se mora vršiti v področju občine. Izjave o stanu se morajo podajati v prisotnosti dveh prič. Kot uradnik nastopa župan ali pa kak zastopnik občine predlagan od župana in potrjen od kraljevega prokuratorja. Civilni stanovski urad mora voditi štiri posebne registre: za rojstva, poroke, smrti in državljanstvo. Za naše kraje bo popolnoma novo postopanje pri civilni poroki. Oklice izvrši občinski stanovski uradnik ob dveh nedeljah zaporedoma na vratih občinske hiše; v času med oklici in tri dni pozneje je dotični spis javno nabit. Poroka se izvrši v občinski hiši javno pred občinskim stanovskim uradnikom in v prisotnosti dveh prič. Listine, katere morata predložiti ženin in nevesta, so iste, kakor pri cerkveni poroki po avstrijskem zakonu. Le potrdilo glede vojaške službe ženina ni zahtevano. Kakor nekateri razlagajo bo župnik še nadalje ostal v polnem pravu izdajati na podlagi farnih matrik dokumente rojstva, smrti in poroke za dobo pred 1. januarjem 1924. Za dobo, ki sledi temu dnevu pa bo kompetenten za tozadevne državnoveljavne akte civilni stan. urad. Vsekakor bomo o tem vprašanju še pisali.

Prečast. gg. cerkv. predstojnikom. Kompetentni instrument za preizkušanje cerkv. zvonov — naročen pred letom dni — mi je došel. Ako kateri gospod želi, da mu tehnično preizkusim zvonove, prosim, naj mi to naznani. Plačila — kot vedno doslej — ne sprejemem nobenega, edino le povrnitev potnih stroškov.

V Gorici, 1. nov. 1923.

Ivan Mercina
via del Boschetto 29 II.

Ljudski koledar izšel!

Vse duhovne sobrate prosimo, da širijo in priporočajo Ljudski koledar, ki ga je izdalo naše Katoliško tiskovno društvo v Gorici.

Kaj bo z našim nabožnim glasilom?

Zadnjič smo priobčili pismo sobrata, kateri se je zavzemal za lastno ljudsko nabožno glasilo. Urednik je v obilici poslov prezrl dejstvo, da je bilo na vseh dotedanjih evh. shodih sklenjeno, kot naš nabožen list priporočati in razširjati »Bogoljub«. S tem je tudi za nedogleden čas prekinjena vsaka debata o potrebi ali koristi lastnega glasila. Koristi, ki govore za »Bogoljub« so tako tehtne, da se zdi vsako drugo mnenje — četudi še tako lepo — nesprejemljivo. Sobratje, en sam dokaz za »Bogoljub«! Ali ni list, ki doseže 30.000 naklade — v tolikih iztisih se tiska »Bogoljub« — blago, ki se samo hvali?

Odmevi našega dela

Konference idrijske dekanije

Dne 27. septembra 1923 se je vršila konferenca v Idriji. Zapustil nas je sobrat Karel Supin, župnik v Spodnji Idriji, ker mu je bila odbita opcija. Ta gospod je kot predsednik naših konferenc neumorno deloval, da so se konference redno vršile, sam je mnogokrat predaval, obenem pa tudi druge sobrate navduševal in jim dajal navodila, o čem naj predavajo. Bodi mu tudi na tem mestu izrečena prisrčna zahvala za ves njegov trud! Namesto njega so si sobratje izvolili za predsednika konferenc sobrata Petra Likar, župnika na Gorah.

Nato je sobrat monsg. Arko imel jako poučno predavanje o cerkvenem petju. Iz bogate skušnje kot izvežban glasbenik in izboren pevec nam je podal mnogo lepih misli, kako naj se goji lepo cerkveno petje, kako naj se vsak cerkveni pevski zbor po svojih zmožnostih trudi in vežba, da bo svojim lokalnim razmeram kos; nikakor pa ne smemo od kakega cerkvenega pevskega zbora na deželi zahtevati istih proizvajanj in z isto preciznostjo, kakor pa v mestu, kjer je več moči in dobro izvežbanih pevcev na razpolago.

Dne 18. 10. 1923 je bila konferenca v Godoviču. Tu nam je najprej sobrat I. Miklavčič, naš špiritual, podal v splošnem nekaj navodil, kako naj vsak duhovnik skrbi za svoj napredek v dušnopastirski službi. Govoril je o meditaciji, spovedovanju, pridigovanju in katezezi.

Nato pa je sobrat Oswald predaval o jako važni stvari, namreč o oporokah, kako morajo biti napravljene in kaj vse morajo vsebovati, da so veljavne po italijanskem zakonu.

Določil se je tudi za prihodnjo konferenco tema predavanja — civilna poroka —, da bodo sobratje na to pripravljeni in da se stvar vsestransko temeljito obrazloži, ker se govori, da bo s prihodnjim letom civilna poroka tudi za naše kraje obvezna.

Tudi skozi Brda je šel Gospod

Božja previdnost je hotela, da so predhodna naznanila o briškem evharističnem shodu v naših časopisih čisto izostala. Gospod je pač hotel sam govoriti vsem srcem v Brdih po tihem, le nam slišno, zato pa toliko bolj prisrčno in ganljivo.

Pa je govoril Gospod v pripravljanih tridnevnicah po ustih vnetih pridigarjev najprej v Kojskem (p. Kerubin, Kostanjevica), potem v Cerovem (Budin, Pevma), nato v Števerjanu (p. Romuald, Kostanjevica in v Šmartnem (Budin), Pevma in seveda prav posebno v Biljani (Iazarista Zdravlič in Fidler, Miren).

S trona svojih oltarjev, kamor je hotel v teh svetih dnevih biti izpostavljen, je govoril menda v vseh cerkvah v Brdih, od Soče do Idrije. In v vseh spovednicah je trkal Gospod na srca svojih vernih ter jim delil dušni mir in spravo. Spovedanci so dobivali spominske podobice, dokler niso pošle. Obhajilne mize so imele v teh blagoslovljenih dneh obilo gostov. N. pr. 960 v Števerjanu, kjer imajo še le barako.

Med tem so vstajali po cesti od biljanske cerkve do gradu na Dobrovem, koder je imela iti slavnostna procesija, veličastni slavoloki. Nele posamezne vasi biljanske duhovnije, ampak tudi sosedne duhovnije: Šlovrenc s Fojano, Gradno, Kozana, Medana, Vedrijan, Vipolže, so napravile poseben slavolok, da se je nabralo vseh 14. Na tri izmed njih so pripluli za procesijo

celo »angelčki«, da so s petjem in cvetjem veličali slovesnost. Na trgu pred dobrovskim gradom je Marija, katero Medanci 15. avgusta nosijo v procesiji, v napisu prosi: Glej, tvoje ljudstvo, blagoslovi ga! Seveda so se tudi hiše v vasi in ob cesti okrasile, kar se je le dalo. Brici imajo za kaj takega spretnost in veselje.

Petek, soboto, nedeljo pritrkovanje po celih Brdih. Komu ni znano, kako Brici radi »škantirajo«! V svoje zvonove so vsi zaljubljeni, so pa tudi po pravici na-nje ponosni. Žal, da se je mali zvon v Biljani v noči od sobote na nedeljo ubil. — Soboto zvečer je gorelo po Brdih nekaj kresov, tuintam so zažigali umetne ognje.

Nedeljo zjutraj (namreč kvaterno nedeljo, 23. septembra se je pripeljal s številnim spremstvom Prevzvišeni knezonadškof. Prevzvišeni je dopoldne pontifikalno asistiral slovesni maši, katero je pel vikar iz Vipolž na 40-letni dan svoje nove maše, popoldne pa je vodil procesijo. Ko pride oče med svoje otroke, takrat šele so otroci zares veseli in srečni. Zato so Brici Prevzvišenemu iz srca hvaležni.

Procesija je bila urejena po duhovnijah; nekaj jih je korakalo pred Najsvetejšim, nekaj zad. Večina je poslala po nekaj belo oblečenih deklic v bližino Prijatelja otrok, da so ga spremljale s cvetjem in palmovimi vejami. Poseben prostor je bil prihranjen oblastvom in zastopom. Nastopilo je tudi »prostovoljno vojništvo za državno varnost«. Sviral je godbeni krožek iz Gorice. Pri vseh duhovnijah se je vrstilo navdušeno petje z glasno molitvijo. Jaz, ki štejem bolj skopo, bi rekel, da nas je stopalo v procesiji kakih 6000. Gledalcev je bilo — čast Bogu — bolj malo. Vsa pot, po kateri se je vila procesija, meri blizu 4 km. Škoda, da smo morali več kot pol poti dvakrat prehoditi. Nekoliko smo se srečevali.

Bali smo se, da bo veliko množico težko urediti in premakniti. A šlo je prav lepo. Nekaj pomanjkljivosti bi o drugi priliki znali popraviti. Ljudstvo se je ob 2.30 zbiralo na določenih prostorih, katere so kazale tablice z imenom duhovnij. Prišli so dušni pastirji (za nekatere drugje zaposlene pa namestniki) ter se postavili sredi svoje črede, ki se je zvrstila, kakor je vajena pri procesiji doma. Točno ob 3. je

Prevzvišeni dvignil Najsvetejšo, katero je bilo od slovesne maše naprej izpostavljeno v češčenje, in jedro procesije se je jelo pomikati. Duhovnija, katere je bila zvrščena najbližje pred jedrom, se je premaknila, ko se jej je jedro približalo. Itd. druge duhovnije spred, katere so čakale v primerljivih presledkih na cesti, koder je imela iti procesija. Duhovnije, ki so imele zadej korakati, so se kar priklopile, ko so prišle na vrsto. Čakale so zunaj procesijske poti, vendar takoj zraven. V oznanilih smo ljudem zabičali, naj gleda vsak pred se, da ne bo zastajal. Križ na čelu pa naj gre v primernem tempu naprej. Tako se procesija ni trgala, pa tudi neprijetnega čakanja ni bilo. Korakali smo po 4 in 4. Na vsopredih, katere smo razdelili po družinah — plakatov nismo imeli — je bilo dostavljeno priporočilo ženskam, naj se udeležijo spodobno oblečene in s pokritimi glavami.

Vsaka duhovnija je imela dva reditelja. Ob serdi procesije je bil en duhovnik (saj poznate našega Jožefa) za glavnega ceremonijerja, en drug duhovnik je bil pri sprednjem delu. Tudi za zadnji del bi bili radi določili enega, pa ni bilo mogoče, če nismo hoteli asistencije pri Najsvetejšem preveč skrbiti. Pomagalo je še nekaj fantov in mož, ki so bili postavljeni za splošne reditelje. — Morda te opazke pri kaki večji procesiji komu prav pridejo. Zato sem jih napisal.

Brda so vesela dežela, Brici veseli ljudje. Zato je bila tudi naša procesija vesela, nekako tako, kakor takrat na oljčno nedeljo tam v Jeruzalemu. Jokali smo v cerkvi pri pridigah in pri spovednicah, v procesiji smo pa korakali polni svetega veselja, vsaj tam, kjer sem jaz videl. Dopisnik »Goriške Straže« je opazil tudi pri procesiji rosne oči.

Sklepna pobožnost se je izvršila sredi vasi pri nalašč postavljenem oltarju, kjer je bila tudi dopoldne med slovesno mašo tiha maša. Škoda, da ni tu dovolj prostora, da bi bili lahko vsi udeleženci videli na oltar in slišali sklepni govor (Budin, Pevma). Po govoru je bila posvetitev Presvetemu Srcu Jezusovemu, nato Te Deum (ljudstvo je bilo zahvalno pesem) in blagoslov.

Tako je torej tudi skozi Brda šel Gospod. Brici so se vrlo dostojno poklonili evharističnemu Kralju. Pa ko bi jutri bilo

treba ponoviti to slovesnost, bi bilo navdušenje še večje. Morda bi se takrat na prsi trkali tudi tisti, katerim se je sedaj še zdelo, da je za nje še prezgodaj, odzvati se klicu Zveličarjevemu. Čakajo posebne avdijske, katero jim je usmiljeno Srce Jezusovo pripravljeno tudi podeliti. Da bi je le ne zamudili!

Zborovanj v odsekih ni bilo. Deloma ni primernih prostorov, deloma je sedanjí čas tako narekoval. Pač pa smo se duhovniki pogostoma posvetovali, kako pri sebi in pri ljudstvu vzbuditi in gojiti, razširiti in poglobiti navdušenje za Presveto Evharistijo. Iz teh posvetovanj kaj malega o drugi priliki!

Resolucije evh. shoda v Vipavi

Odsek: »Evharistija in petje.« Vodi: Albert Leban.

1. Ljudsko petje pri službi božji: referent: Ign. Leban.

Resolucija:

Duhovnik in organist naj pospešujeta ljudsko petje; to naj se poučuje že šolske otroke in ude Marijinih družb. Da se razširi enotno ljudsko petje, naj Cecilijansko društvo v sporazumu z ordinariatom določi pesmi, katere se morajo peti povsod v vseh cerkvah. Kjer ste ob nedeljah dve sv. maši, naj pri prvi prevladuje ljudsko petje. Po povzdigovanju naj se pevajo le evharistične pesmi od katerih naj bode vsaj ena ljudska. Pri navadnih blagoslovih z Najsvetejšim naj bode ljudsko petje; ravno tako naj isto prevladuje vedno pri popoldanski službi božji, tudi o praznikih. Ko nese duhovnik sv. popotnico, naj se, kjer ni to neprilичno, ljudje zberejo v cerkvi in spremljajo Najsvetejše pevajoč do hiše bolnikove ali pa do konca vasi. Stare ljudske evharistične pesmi naj se zbirajo in pošiljajo v pregled strokovnjakom, ki morajo pri slučajni popravi paziti, da ostane na pesmi njen ljudski značaj.

2. Določbe o cerkvenem petju: referent: Al. Kralj.

Resolucija:

Cerkvena glasba mora biti sveta, t. j., varovati se mora vsega posvetnega ne-le v načinu kompozicije, ampak tudi v izvajanju, mora biti prava umetnost, splošna, to so lastnosti, ki jih ima koral, ki naj se ga goji, kakor določa cerkv. oblast. Pri

peti sv. maši naj se peva vse latinski od Introita do Comunio. Latinski tekst naj se večkrat obrazloži v cerkvi. Po blagoslovu naj se peva slovenski. Ordinariat naj izda določila o cerkv. petju, ki jih morajo naročiti vsa cerkv. predstojništva s »Cerkvenim glasbenikom« vred in jih dati brezplačno na razpolago organistom. Uvede naj se na ukaz tudi novi koral.

Po pridigi naj se peva pesem o prazniku in sicer pri tihih mašah do darovanja; ta novost naj se naznani ljudstvu. Duhovnik naj govori enkrat na leto o cerkv. petju in liturgiji.

3. Skrb za šolanje organistov: brez referenta:

Resolucija:

Vsi ordinariati naše dežele naj bi skušali otvoriti eno skupno orglarsko šolo. Duhovnik, učitelj, organist naj dado učencu prvi pouk; za nadaljni pouk v Ljubljani ali v Celju bi bilo potreba podpore raznih organizacij. Ordinariati naj bi poskušali vprašati pri vodstvih učiteljskih, ali bi ne bilo morda mogoče poučevati kandidatov tudi orgljanja. Za organiste naj se enkrat ali dvakrat na leto tvorijo dva ali trodnevni skupni praktični tečaji; stroške naj pokrijejo cerkve. — Za zboljšanje gmotnega stanja organistov naj bi skrbel cerkveni odsek v občini. Povišajo naj se takse pri pogrebi in mašah, oznani naj se bira in darovanje za organista. Poleg duhovnika in organista naj skrbe za lepo cerkveno petje tudi naša kat. društva.

Vipava, dne 11. septembra 1923.

Albert Leban, voditelj.

Koristni migljaji

„Katoliški misijoni“

Pravkar smo dobili Slovenci pod gornjim naslovom prvo številko lista, ki ga priporočamo slehernemu duhovniku.

Izdajanje »Katoliških misijonov« nam je priskrbelo mlado misijonišče pri Domžalah. (Otvorjeno l. 1920.) Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Tabor 12 (pri lazaristih). Celofetna naročnina 10 dinarjev (4 lire). List bo izhajal v začetku vsakega meseca.

Zanimiva vsebina je kratko sledeča: — Uvod. Misijonišče potrebuje glasilo, da lah-

ko vrši svoj namen, skrbeti za gojitev misijonskega zanimanja doma in vzgajati misijonarje za zunanje misijone. »K. m.« bodo glasilo vseh katoliških misijonov in ogledalo misijonskega gibanja doma. Ocenjevali bodo svetovno misijonsko slovstvo. — Na misijonsko delo! (F. F.) Po katoliškem shodu naj se poživi naše versko življenje! Junaki krščanske požrtvovalnosti, pionirji katoliške misli delujejo na misijonskem polju, mi drugi se pa od njih navzemamo njihovega ognja. Podpirajoč misijonsko delo koristimo sebi, obogatimo slovensko kulturo, pomagamo vsemu človeštvu. Misijonstvo nam razširi duševno obzorje, obogati um z znanjem, srce povišuje in blaži. — Kitajska. (Jos. Kerec, salez. misijonar na Kitajskem.) Naš slovenski misijonar nam podaja v tem spisu silo zanimive podatke o veliki kitajski državi. 1. Zemljepisni in narodoslovni pregled. 2. Verstvo. (S slikami.) Spis se bo nadaljeval. — Misijonstvo na V. katoliškem shodu. Kratko poročilo o misijonski pobožnosti v cerkvi Srca Jezusovega v Ljubljani v nedeljo, 26. avgusta in o misijonskem zborovanju v ponedeljek 27. avgusta v Deželnem muzeju. Dodane so resolucije, sprejete na tem zborovanju. — Misijonska razstava. Opis misijonske razstave ob priliki V. kat. shoda v Deželnem muzeju v Lj. (S sliko.) Misijonska zveza v Lj. (Tabor 12) bo zbirala predmete za slovenski misijonski muzej. Misijonar Kerec je že obljubil 13 malikov. (Stran 9 in 13.) — Med raznim iz misijonskih dežel so trije mični zgledi in zanimljiva pravljica iz Jutrovega »Lilija sreče«. — Svetovno znana povest »Noni in Mani« izpod peresa pisatelja Jón Sveris-sona S. J., ki se bo očitno nadaljevala skozi ves letnik, bo brave gotovo vezala tako na list, da bodo tudi radi nje nestrpno pričakovali nove številke. — Pogled po svetu. A. Po misijonih. To so najnovejša poročila iz Indije, Kitajske, Japonske, Amerike, Afrike. — B. Doma. Avstrija, Češko-slovaška. Poročila so zajeta iz najboljših nemških, francoskih in italijanskih misijonskih listov. — Zadnji oddelek tvori To in ono. Jezuitsko vseučilišče v Tokio. Potres na Japonskem. Na platnicah: Slovenski misijonski list. Članek utemeljuje potrebo lista. Brez dvoma je pričetek izdajanja misijonskega lista poleg ustanovitve misijo-

nišča eden najvažnejših dogodkov v zgodovini misijonskega dela med Slovenci. V teku enega leta se bo lahko storilo za misijone toliko, kot brez njega v 20 letih. List bo dajal tvarino za najzanimivejša predavanja ne samo pri Marijinih družbah, ampak tudi pri vseh drugih prosvetnih društvih.

DUHOVNIŠKA ZADRUGA. Italijanski duhovniki so organizirani v organizaciji »il Clero d'Italia«, ki je duhovniška strokovna organizacija. Iz te organizacije je izšla misel ustanovitve posebne zadruge, ki bi skrbela za gotove predmete, ki jih samo duhovniki rabijo. Zadruga danes že obstoji in je tudi že udeležena na enem industrijskem podjetju in sicer na širom Italije najbolj znani svečarni bratov Parisi v Rimu. Akcije tega podjetja so deloma v rokah duhovniške zadruge, deloma v rokah bratov Parisi in deloma v rokah delavcev in uslužbencev, ki so postali tako soudeleženi na tvornici in tudi soodgovorni za nje prospeli.

Kronika

Premestitve

Natančen seznam duhovskih premestitev v naših škofijah prinesemo prihodnjič!

Občni zbor „Prosvetne Zveze“

Občni zbor Prosvetne Zveze se je vršil koncem meseca oktobra v Gorici. Na zboru je bilo navzočih 94 društvenih delegatov. Občudujemo krepki razmah in vzorno disciplino naše prosvetne Matice, želeč ji obilo poguma in božjega blagoslova. Naša pomoč ji je zagotovljena.

† **Nadšk.** Stojan. Prve dni oktobra je umrl olomuški nadškof dr. Stojan. Pogreb na Velehradu (Morava) je bil veličasten. Duhovnikov je bilo tam 268. ljudstva 35.000. Zbralo se je veliko število najvišjih duhovnikov in svetnih dostojanstvenikov. Pokopaval ga je praški škof dr. Sedlak, govorila sta med drugimi Hlinka in dr. Hruban. Med sožalnimi brzojavkami je došla tudi brzojavka sarajevskega nadškofa Šarića, ki pravi: »V Bosni nadškofa Stojana, velikega božjega človeka in dobrotnika katoliške Cerkve, nikoli ne pozabimo.«

Listek

Polemika o političkom atentatu

(Ponatis iz „Istre“ dne 31. oktobra t. l.)

Već se četiri mjeseca vuče kroz naše novinstvo prepirka o moralnosti političkog atentata. Jezgra te polemike se sastoji u tomu, što su »Istarska Riječ« i prema njoj »Edinost« hvalile Principa zato, što je dne 28. junija 1914. ubio nadvojvodu Franja Ferdinanda (i njegovu ženu), a »Goriška Strazha« i svećeničko glasilo »Zbornik« dignuli su svoj glas proti takvom pisanju zato, što se Principov čin mora sa kršćanskog stanovišta osuditi.

Mi nijesmo zalazili u tu polemiku, dok nije »Edinost« donesla proti nama jednu žučljivu vijest. Odgovorili smo joj opširnije u br. 39. i to samo stvarnim razlozima, a na njezine niske osobne napadaje se uopće nijesmo obazreli, jer nam je to bilo ispod časti. Nu tada je »Edinost« oprezno prešla preko naših stvarnih razloga (bili su joj valida pretrda kost) te se je mjesto stvarnog odgovora po drugi put (u broju od 18. pr. mj.) spustila na nisko polje osobnosti (možda radi narodne sloge?) Pomiješala je stare, već pred godinu dana zakopane prepirke, da zbog jedne vijesti u »Pučkom Prijatelju« izlije sav svoj bijes na nekog »gospoda pri Istri«, koji inače nije onu vijest niti doznao u tršćanskim betulama niti sastavio, dapače niti vidio prije nego li je izašla u »P. Pr.«. Pri tom je »Edinost«, dotično »tisti gospod« pri »Edinosti«, namigivao, kao da je netko promijenio svoje nekadanje nazore obzirom na moralnost nekih političkih atentata. Prije svega je i u tome »Edinost« strijeljala u zrak, jer gospodin, na koga je ciljalo, uopće nije napisao u našem listu onog odgovora, premda bi ga bio pripravan i potpisati. Nama je ispod časti provodati se za »Edinosti« u osobnim i denuncijantskim napadajima (premda bismo imali mnogo materijala). Zato neka kao naš odgovor posluži ovaj maleni, ali ipak stvarni sastavak o dopuštenosti ubistva uopće i onog Principovog napose.

»Atentat« znači u običnom smislu riječi privatni pokušaj nasilnog ubistva ili takvo ubistvo samo. Kažemo »privatni« pokušaj za razliku od ubistva u ratu, revoluciji, kad krvnik vrši svoju službu itd. Rekli smo »nasilnog« ubistva za razliku od ubistva, koje se počinji ili bez nasilja ili u obrani.

Kako je nad čovječjim životom po kršćanskom nazoru izravni gospodar Bog, to je dozvoljeno uzeti čovjeku život samo tada, kada se može pravom pretpostaviti, da to nije proti volji Božjoj. Takav pak slučaj može biti po katoličkoj moralci za privatnog čovjeka jedino tada, kada jedino ubistvom može obraniti pred nepravednim napadačem svoj ili tui život ili koje dobro, potrebno za dolično življenje.¹⁾ — Oblasti smiju osuditi zločinca na smrt i dati ih usmrtiti (radi zaštite ljudskog društva.)

Ubistvo je dozvoljeno također u pravednom ratu. Pravednim se smatra rat, ako je naviješten a) od zakonite i to najviše državne oblasti, b) iz pravednog i to teškog razloga, i c) ako se vodi sa dobrom nakanom.²⁾ Državi, koja vodi pravedni rat, smije i druga država priteći u pomoć oružanom silom.

Osim rata može biti katkada dopuštena i pobuna (proti državnoj vladi), s čime je također često nužno skopčano prolijevanje krvi. Protudržavna revolucija je onda dopuštena, kada a) državna vlada teško tlači svoje državljane i b) kad je vjerojatno, da će od revolucije imati državljani više dobrih posljedica nego zlih. Sv. Toma Akvinski, kojega slijede svi kat. moralisti, kaže: »Treba reći, da tiranska vlada nije pravedna, jer se ne ravna prema zajedničkom dobru, nego prema privatnom dobru onoga, koji vlada... i zato uskomešanje (perturbatio) te vladavine nije u bistvu pobuna, osim možda kad se tiranska vlada smeta tako neuredno, da položeno mnoštvo trpi veću štetu od nastalih nemira nego od vlade tirana; više je naime buntovnik tiran, koji u podvrgnutom narodu goji neslogu i bunu, da uzmogne sigurnije vladati: to naime spada u tiranstvo, što djeluje za vlastito dobro onoga, koji vlada, a uz štetu moštva (pučanstva).«³⁾ Ulogu staro-

¹⁾ Vidi E. Müller: Theol. moralis, ed. IV. lib. II. § 125.

²⁾ Summa theol. p. 1. 2. qu. 42. a. 4. ad 3. onaj »gospod pri Edinosti« zaletio ne proti »gospodu pri Istri« nego proti sebi, jer je pokazao, da ne zna, kako je moralnost čina odvisna od okolnosti i od svrhe.

³⁾ V. S. Thomaa Aqu.: »Summa theol.« p. 2. 2. qu. 40. a. 1. i S. Alfonsus: Theol. moralis, L. III. n. 402.

drevnih tirana vrše sada nepravredne vlade, pa spomenute riječi vrijede i o njima.

Nadodajemo, da razvojem narodne svijesti stupaju narodi kao pravni subjekti sve više na mjesto država.

Iz svih tih načela proizlazi, da pobuna, dotično ratovanje i uopće prolijevanje krvi može biti dopušteno (ako se ne predviđa više zlih posljedica nego dobrih) i tada, kad n. pr. narod nije još pripojen nekoj državi, a uza sve to ga vlada te države tlači i muči. Još više je i narodu i pojedincima slobodna samoobrana, ako vlada u kojoj državi podupire zločince, dapače i ubojice, mjesto da bi ih kažnjavala. Gdje je krvava borba protiv zločincima *jedino* sredstvo, kojim se može uspješno braniti život ili duševna i tjelesna dobra, bez kojih ne može biti za narod ili za pojedince dostojnog života, ondje je takva borba dopuštena.

Odatle je razvidno, da »Edinost« nije imala pravo, kad je u polemici predbacila »Goričkoj Straži«, što je pohvalila atentatore u Ruluru, a pokudila Principa.

* * *

Kod Principovog atentata moramo razlikovati njegovo subjektivno osvjedočenje i objektivnu činjenicu, kako izgleda prema poznatim okolnostima. Nije vjerojatno, da je bio Princip posvema i do dna duše osvjedočen, da radi dobro. Ali ipak, ako je zbilja imao takvo osvjedočenje, nije subjektivno radio zlo. Nu o njegovom nutarnjem mišljenju mi ne možemo suditi (»de internis non indicat praetor«) (samo »Edinost« se usuduje suditi o »verskem prepričanju« i tko siže ili ne siže kome »do koljena« itd.).

Principovo djelo možemo i moramo suditi samo po vanjskim okolnostima, koje su mogle na njega djelovati. A tu nalazimo doduše momenata, koji zločin njegovog čina ublažuju, ali ne nalazimo dovoljnih okolnosti, koje bi iz njegovog čina napravile dobro djelo. Onaj atentat nije bio u svojem temelju obrambeno djelo i još manje jedino moguće obrambeno djelo života ili velikih dobara i to takvo, iz kojeg bi se bilo moglo iz okolnosti predviđati više dobrih nego li zlih posljedica (obzirom na tadanje prilike). Principov je atentat bio — sudeći po okolnostima — plod narodne ogorčenosti, mržnje i osvete. I ako su ta čuvstva imala u okolnostima svoj uzrok, ipak nijesu mogla atentata opravdati. Zato se

Principov atentat mora prosuđivati kao zločin.

S tim nazorom se posve slaže i srpska inteligencija, a to dokazuje brošura srpskog povjesničara i sveučilišnog profesora Stanoje Stanojevića. On dokazuje, da je srpska vlada bila protivna takvom zločinu, dapače je srpski poslanik u Beču upozorio pok. Franja Ferdinanda na pogibao. Kad profesor Stanojević ne bi onaj atentat smatrao za zločin, ne bi bio dokazivao i dokazao u tome nevinost srpskih najodličnijih ličnosti, a isto tako ne bi sadašnja srpska inteligencija bila izdanje te brošure sa radošću pozdravila.

Vidimo dakle, da je »Istarska Riječ«, u tom pitanju zašla u veliku opreku sa srpskim povjesničarom Stanojevićem i sa srpskom inteligencijom. Dok je »Edinost« »Istarsku Riječ« — oponašajući je po običaju — nekoliko popravila, napisav, da Princip nije bio »obični zločinac« — »Istarska Riječ« je pisala (u br. 25. u članku »Vidovdan«), da »mladi Princip nije nikakav zločinac«, dapače da »on je bio orudje Božje pravde« (dakle je prema pisanju »Ist. R.« sam Bog proizročio onaj atentat!!).

Iz sudske rasprave i iz brošure profesora Stanojevića je dokazano, da je na onaj zločin Principa samo naveo narodni motiv, a u istinu je on bio samo orudje u rukama fra-mazuna (»crne ruke«) (a ne »Božje pravde«). Već god. 1913. je odlučila glavna slobodnozidarska loža u Parizu (Veliki Orient), da pod svaku cijenu dade umoriti pok. Franja Ferdinanda. I ugarski ministar Tisza je bio u to upleten pa nije htio dati Ferdinandu dovoljni broj policijskih agenata, jer da bi to državu »previše stajalo«.

Dakle je davao (andeo slobodnih zidara), imao tu svoje pomagače, »a ne »Duh«, kojega spominje »Ist. Riječ«, kao da »tura sam u ruke« mladome Principu samokres«. Onaj članak u »Ist. R.«, kako se vidi već iz navedenih riječi, odaje (kršeći prvu tačku sklopljenog sporazuma) posve liberalno-frazmazuški mentalitet.

Ufamo se, da ne će trebati nastavljati tu polemiku.